

7 Infectieziekte

versie oktober 2018

Crisistypen	<ul style="list-style-type: none">• (dreigende) infectieziekte, waaronder op de mens overdraagbare dierziekte (zoönose)
Bevoegd gezag	<ul style="list-style-type: none">• burgemeester• voorzitter veiligheidsregio• minister van VWS• minister van IenW• minister van LNV (bij zoönosen: maatregelen ten aanzien van dieren)
Soorten maatregelen	<p>algemeen:</p> <ul style="list-style-type: none">• maatregelen ten aanzien van individuen• maatregelen ten aanzien van gebouwen, terreinen, goederen en waren• verdeling van vaccins en therapeutische farmaproducten• maatregelen bij Europese buiten- en binnengrenzen, schepen en luchtvaartuigen, (lucht)havens• maatregelen ten aanzien van schepen of luchtvaartuigen• maatregelen ten aanzien van personen en goederen na aankomst schip of luchtvaartuig• maatregelen ten aanzien van vervoers- en (lucht)havenexploitanten• maatregelen ter wering, preventie en bestrijding van zoönosen

Algemeen

- De dagelijkse afhandeling van relatief veel voorkomende infectieziekten moet worden onderscheiden van de situatie waarin sprake is van ernstige infectieziekten die een bestuurlijke interventie vereisen.
- Afhankelijk van de infectieziekte, kan één enkel geconstateerd (of waarschijnlijk) geval reeds op een epidemie duiden, vanwege mogelijk vele niet bekende besmettingen.
- Infectieziekten zijn verdeeld in vier groepen, A, B1, B2 en C, met afnemende graad van gevaar; de minister van VWS kan een nieuwe ziekte inschalen (in een groep indelen) en een bestaande ziekte opschalen (in een hogere groep plaatsen).
- Onder groep A vallen vijf ziekten of groepen van ziekten: pokken, polio, SARS, MERS en virale hemorrhagische koorts (zoals Ebola of Marburg).
- Optreden vindt plaats conform de richtlijnen en draaiboeken van het RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding (CIb).
- Een infectieziekte kan ook zijn oorsprong vinden in een dierziekte die overdraagbaar is op mensen (zoönose).

Bevoegd gezag

- De minister van VWS geeft leiding aan de bestrijding van een (dreigende) epidemie van een infectieziekte behorend tot groep A.
- De voorzitter veiligheidsregio draagt zorg voor de bestrijding van een (dreigende) epidemie van een infectieziekte behorend tot groep A. De minister kan de voorzitter van de veiligheidsregio opdragen hoe de bestrijding ter hand te nemen, waaronder begrepen het opdragen tot het toepassen van maatregelen waartoe de voorzitter bevoegd is.

- De burgemeester geeft leiding aan de bestrijding van de infectieziekten behorend tot groep B1, B2 en C.
- De burgemeester die het aangaat kan de minister verzoeken de bestrijding van een infectieziekte behorend tot groep B1 of B2 over te nemen; de burgemeester voert uit.
- De minister van VWS kan bevelen geven (een 'opdracht' of 'regels stellen' is een bevel) aan een burgemeester ten aanzien van lijkbezorging, en bij bestrijding van infectieziekten behorend tot groep B1, B2 en C bij ernstig gevaar voor de volksgezondheid.
- Indeplaatsstelling: de minister van VWS kan wanneer de burgemeester bij bestrijding van infectieziekten behorend tot groep B1, B2 en C (bij ernstig gevaar voor de volksgezondheid) een handeling niet of niet naar behoren verricht, of anderszins een gevorderd resultaat niet, niet tijdig of niet naar behoren tot stand brengt, namens de burgemeester en ten laste van de gemeente hierin voorzien.
- Indeplaatsstelling kan ook in het geval van taakverwaarlozing van de burgemeester bij de uitvoering van opdrachten en regels van de minister.
- Indeplaatsstelling kan bij spoed direct, zonder voorafgaand overleg of schriftelijke bekendmaking.
- De minister van IenW kan bevelen geven aan de gezagvoerder van een schip of een luchtvaartuig inzake de (lucht)haven van aankomst.
- De burgemeester – of voorzitter veiligheidsregio ten aanzien van een infectieziekte behorend tot groep A – kan maatregelen treffen inzake passagiers en goederen, zie hierna.
- De minister van VWS kan bevelen geven aan burgemeester of voorzitter veiligheidsregio ten aanzien van optreden jegens:
 - een vervoers- en (lucht)haven-exploitant of burgerexploitant deel militaire luchthaven (burgermedegebruik), en jegens
 - de gezagvoerder betreffende de gezondheidsverklaring en aanvullende gegevens.

Vectoren, biociden en zoönose

- De minister van VWS is verantwoordelijk voor de bestrijding van voor de mens potentieel gevaarlijke invasieve exotische (muggen)vectoren en ter preventie van de vestiging van die vectoren in Nederland. Het gaat daarbij om onder andere de Amerikaanse rotspoelmug, de aziatische bosmug, de gelekoortsmug en de tijgermug. De NVWA voert uit. Voor dieren gevaarlijke vectoren worden bestreden conform dierziektebestrijding (zie *Bestuurlijke Netwerkkarta dierziekte*).
- De minister van IenW – in overeenstemming met de minister van LNV – kan vrijstelling verlenen voor toepassing van een niet toegelaten biocide, zie hierna.
- De minister van LNV is bevoegd gezag ten aanzien van wering, preventie en bestrijding van een zoönose voor wat betreft de maatregelen ten aanzien van dieren (zie *Bestuurlijke Netwerkkarta dierziekte*). De minister van VWS treft de maatregelen ten aanzien van de infectieziekte.

Nationale afstemming

- De minister van VWS (voor hem de DG Volksgezondheid) voert bestuurlijk afstemmingsoverleg infectieziektebestrijding (BAO) met onder meer de betrokken burgemeesters en voorzitters veiligheidsregio. Hij kan andere ministeries daarbij betrekken met het oog op maatregelen die hun beleidsterreinen raken.
- In het geval van een zoönose kan het Bestuurlijk afstemmingsoverleg zoönosen (BAO-Z) bijeenkomen. Hierin is ook het ministerie van LNV vertegenwoordigd. Het BAO-Z adviseert beide bewindspersonen (VWS en LNV).
- De adviezen van beide overlegorganen kunnen ter verdere afstemming worden voorgelegd aan de Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb) en de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) met het oog op neveneffecten van het wel of niet treffen van maatregelen (de afweging tussen maatregelen en

neveneffecten), wijze van uitvoering en crisiscommunicatie.

Dat verandert echter niet de bevoegdheidsstructuur: de ICCb en MCCb als zodanig zijn niet bevoegd.

Maatregelen

- Maatregelen kunnen onder meer zijn:
 - personen ter isolatie opnemen in een daartoe door de minister van VWS aangewezen ziekenhuis (de burgemeester kan handhavend optreden tegen het ziekenhuis) en onderzoek gelasten
 - opleggen quarantaine
NB Isolatie heeft betrekking op mensen waarbij besmetting is vastgesteld of wordt vermoed, terwijl quarantaine betrekking heeft op mensen die mogelijk besmet zijn vanwege contact met een besmet of vermoedelijk besmet persoon
 - verbod verrichten werkzaamheden
 - maatregelen inzake gebouwen, terreinen (sluiten) en vervoermiddelen (gebruik, verbod betreden), gebouwen, goederen en vervoermiddelen (ontsmetten), waren (vernietigen); op grond hiervan kunnen onder meer scholen worden gesloten en evenementen worden afgelast.
- De minister van lenW kan een (lucht)haven aanwijzen voor een aankomend schip of luchtvaartuig.
- De burgemeester – of voorzitter veiligheidsregio ten aanzien van een infectieziekte behorend tot groep A – kan maatregelen treffen ten aanzien van de toelating tot of de onttrekking aan het vrije verkeer van personen en goederen van het schip of luchtvaartuig nadat het is aangekomen (dat wil zeggen: of de passagiers of goederen van boord mogen en of anderen aan boord mogen).
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan bevelen geven aan vervoers- en (lucht)havenexploitanten ten aanzien van het geven van voorlichting, het treffen van technisch-hygiënische maatregelen, meewerken aan onderzoek van reizigers naar de aanwezigheid van infectieziekten, controle op aanwezigheid

van besmetting, sluiten van gebouwen of terreinen en ontsmetting.

- Voor verdergaande maatregelen inzake vervoer en havens kan de minister van lenW zijn daartoe bestemde noodbevoegdheden aanwenden.
- Ter bestrijding van vectoren (insecten, andere dieren, planten of substanties die drager kunnen zijn van een ziekte) kan de minister van lenW in overeenstemming met de minister van LNV vrijstelling verlenen voor het gebruik van een niet toegelaten biocide.
- Maatregelen vanwege gevaar voor de volksgezondheid bij de Europese binnen- en buitengrenzen worden getroffen door lidstaten in het kader van het Europese recht.
- De minister van LNV kan vergaande maatregelen treffen ter wering en bestrijding van een zoönose voor wat betreft de dierziekte, dus ten aanzien van dieren, zoals vervoersverboden, schorsing van markten, (vogelshows!) opstallen en ruimen, *zie verder de Bestuurlijke Netwerkaart dierziekte*.

GGD

- De regionale gezondheidsdienst (met de – historische – naam gemeentelijke gezondheidsdienst, GGD) informeert de burgemeester, voorzitter veiligheidsregio en de Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en meldt het geval aan het RIVM, Centrum infectieziektebestrijding.
- In het geval van het vermoeden van een zoönose informeert de GGD de NVWA (*zie de Bestuurlijke Netwerkaart dierziekte*).
- In het geval dat voedsel mogelijk de bron is van een infectieziekte wordt de NVWA ook door de GGD op de hoogte gesteld (bijvoorbeeld salmonella in zalm of boerenkaas, etc.). *Zie verder de Bestuurlijke Netwerkaart voedselveiligheid*.
- De burgemeester treft geen maatregelen dan na advies van de GGD.
NB De arts infectieziektebestrijding van de GGD adviseert, maar in de praktijk neemt de directeur publieke gezondheid deze adviesrol vaak over.

De maatregelen worden door – of onder aanwijzing van – de GGD uitgevoerd.

Vaccins, vaccinatie

- De minister van VWS kan regels stellen over de verdeling van vaccins en therapeutische farmaproducten bij beperkte beschikbaarheid. Ook kunnen er prioriteiten worden gesteld bij de bestrijding van een infectieziekte behorend tot groep A.
- De minister van VWS stemt dit af met de minister van JenV ten aanzien van de openbare orde en veiligheidsaspecten.
- Nederland kent geen algemene vaccinatieplicht, met uitzondering van vaccinatie van militairen. Vaccinatie van kinderen tegen de wil van hun ouders of voogd kan, in uitzonderingsgevallen, bij een zeer ernstige en zeer besmettelijke ziekte waarvoor wel een vaccin voorhanden is, in individuele gevallen plaatsvinden:
 - op grond van een kindbeschermingsmaatregel, of
 - bij kinderen van 12 tot en met 15 jaar (onder meer) om ernstig nadeel voor de patiënt te voorkomen.

Veiligheidsregio, minister van VWS en Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ)

- De burgemeester en voorzitter veiligheidsregio maken zowel deel uit van de functionele keten infectieziektebestrijding, als van de algemene keten (openbare orde en generieke openbare veiligheid – rampenbestrijding). Dat houdt in dat de aansturing door de minister van VWS plaatsvindt binnen zijn functionele keten.
- De directeur publieke gezondheid vervult bij GRIP-opstapeling de functie van operationeel leider over de geneeskundige hulpverlening in de witte kolom, zie de *Bestuurlijke Netwerkaart geneeskundige hulpverlening algemeen*.
- In niet-acute situaties kan de minister van VWS – al dan niet op advies van de IGJ – bevelen geven aan zorgaanbieders.

- In dringende omstandigheden kan de IGJ-inspecteur bevelen geven aan zorgaanbieders.
- Voor de rol van de IGJ-inspecteur als rijksheer, zie de *Bestuurlijke Netwerkaart geneeskundige hulpverlening algemeen*.

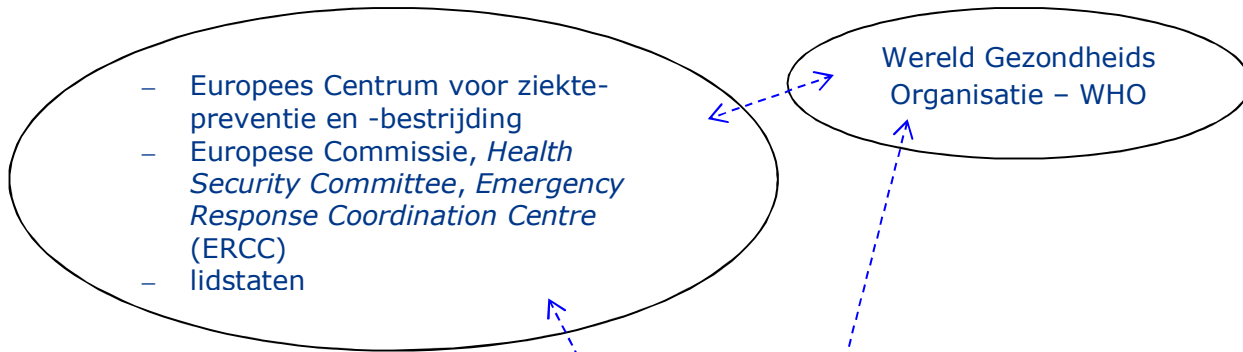
Openbaar ministerie

- De burgemeester informeert direct de officier van justitie vanwege de rechterlijke toetsing van maatregelen van isolatie, medisch onderzoek of quarantaine.

Europese Unie en Verenigde Naties

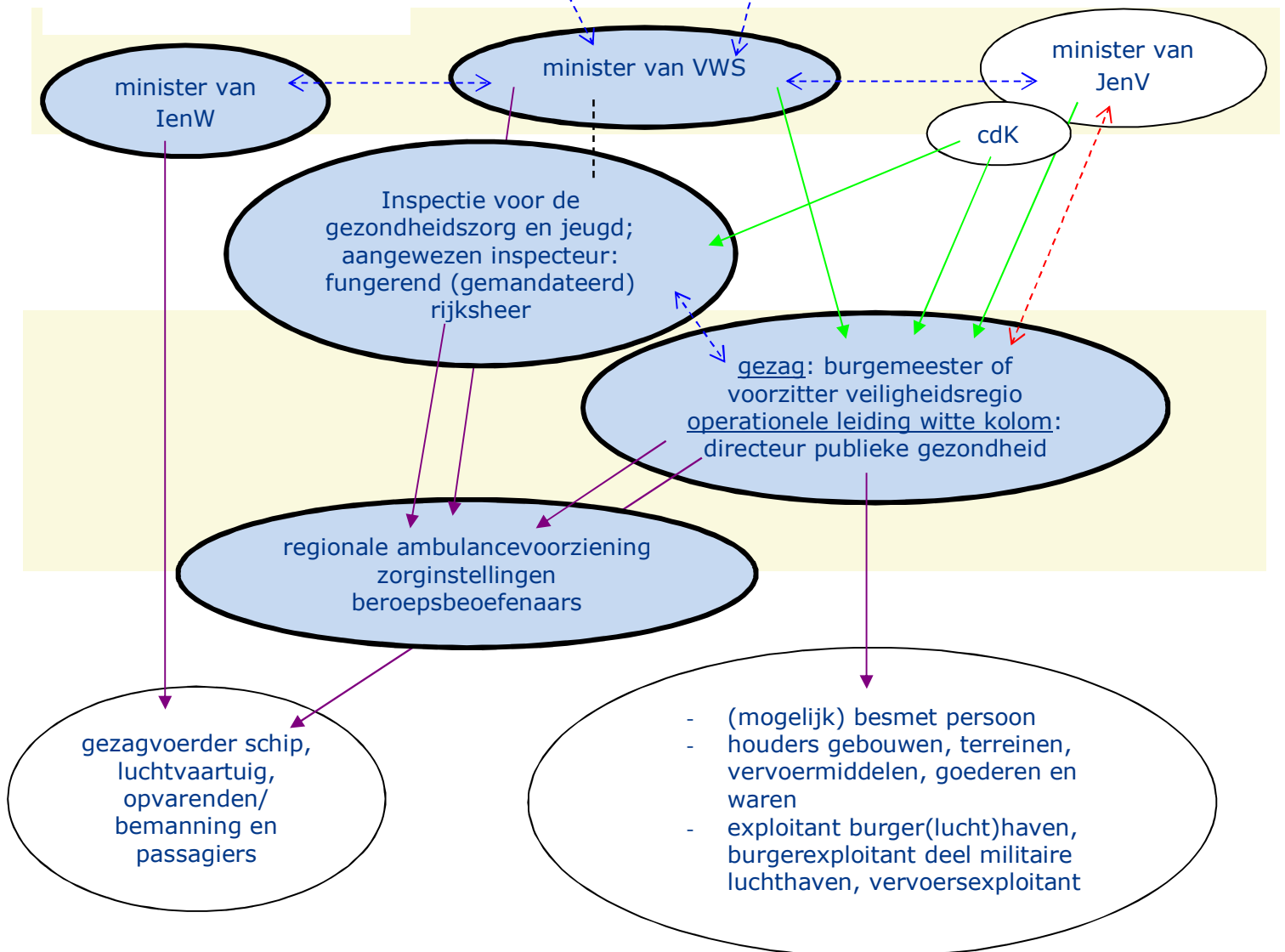
- Het Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding (*European Centre for Disease Prevention and Control* – ECDC) is het Europese expertisecentrum voor infectieziekten. Zijn taak is het signaleren en risico beoordelen van en het informeren over infectieziekten.
- Het RIVM informeert, namens de minister van VWS, de Europese Commissie en de EU-lidstaten over (dreigende) uitbraken van infectieziekten.
- EU-lidstaten zijn verplicht maatregelen en crisiscommunicatie op elkaar af te stemmen, maar de uitkomst is niet dwingend. Het EU *Health Security Committee* (HSC) coördineert de afstemming.
- Het algemene EU-mechanisme voor bijstand via het *Emergency Response Coordination Centre* (ERCC) kan ook worden benut voor medische bijstand.
- De Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) heeft onder meer tot taak (in nauwe samenwerking met lidstaten): risicobeoordeling, vaststelling van een noodsituatie, het geven van informatie en aanbevelingen en het bieden van assistentie.

infectieziektebestrijding

scheepvaart, luchtvaart

algemene keten

- - - - - → Informatie en afstemming
- - - - - → Bijstand
- - - - - Internen lijnen
- — — — — → Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- — — — — → Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB 1. De GGD voert maatregelen uit voor burgemeester of voorzitter veiligheidsregio.

NB 2. De minister van VWS kan ook jegens de burgemeester optreden in geval van taakverwaarlozing (indeplaatsstelling).

NB 3. Niet in tekening opgenomen: de NWWA kan namens de minister van VWS ook direct maatregelen opleggen van technisch-hygiënische aard bij bestrijding van vectoren (muggen)

Colofon

Titel: Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing
Datum: oktober 2018
Status: Definitief
Versie: Negende druk
Auteurs: Merijn ten Dam
Projectleider: Oscar Koebrugge
Omslag: Rob Kruitwagen
Copyright: IFV en provincie Noord-Holland
Eindverantwoordelijk: IFV, afd. Onderzoek en kennisdocumenten

Alle rechten voorbehouden. Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan, mits deze uitgave als bron wordt vermeld. Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade, die zou kunnen voortvloeien uit enige fout of onzorgvuldigheid, die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Instituut Fysieke Veiligheid
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
T 026 355 24 00
www.ifv.nl

Instituut Fysieke Veiligheid

Het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) draagt bij aan een veilige samenleving door het versterken van de veiligheidsregio's en hun partners bij het professionaliseren van hun taken. Wij ontwikkelen en delen relevante kennis, wij hebben expertise voor het verwerven en beheren van gemeenschappelijk materieel en wij adviseren de betrokken besturen.

Ons motto hierbij is: signaleren en verbinden.

Instituut Fysieke Veiligheid
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
026 355 24 00
www.ifv.nl